

19 GEGUŽIO

1883 M.

LIETUVISZKASIS

No. 13

BALSAS.

Lietuwiszkasis Balsas iszeina šsyk ant mėnesio.

Kaztu oja ant metu 2 dorėlu, o Anro- poje 3 dorėlai. Atskiras numeris 5 c.

Už colį šerėsinimu ant metu 10 do- rėlu, o wieng syki garsinant 20 centu už kožną eitutę.

Rėdytojas JONAS SZLUPAS, SHENANDOAH Pa.

PIGIAUSIA WIETA PERKANT

naminius daigtus, Siuwimo **MASINAS** WARGOVUS, PIANO IR GRABUS
pas **WILLIAMS & BROS,**
13 Main Street, Shenandoah Pa.

A J. MALISZAUCKAS,

Laikau grocernių, beje parduoda miltus kwietinius, ru- ginius piklewotus ir stambius, mėsą rukyčą, torėlkas por- celanos, puodkus dėl kawos ir t.ė. Laikau taip-gi darbi niu drapanu daugybę. Parduodu wisoki daigtą pigiaus u- kaip kiti. Szian lietuwiniukai pas lietuwiniuką!

Parduodu liwakortes i Europą ir isz

Europos, mainau ir sinnezin piningus
Netoli Lehigh Valleys geležin. eldcario.

E. CENTRE STREET SHENANDOAH PA

CHAS. DIETZ

Ateikite pikti taworus pas manę laikau labai gerus o ir PIGIUS CZEBATCS ir CZEWEYKUS. Darbas geras ir drutas; nėks mėste pigiaus už manę neparduos czebatus ir czewerykus dėl wyru, moteriu, waikul

25 S. MAIN ST. SHENANDOAH PA.

Turiu labai dang nauju taworn, daugiaus ne kal yta kromnose ant szitos nlyczios. Wiskas labai pigu! Nedė- wėkite senu drapanu, iki nenusipieksite pigiu gražiu ir nauju pas sawo gerą pažystamą

Wolfa Levine

31 North MAIN St. Shenandoah Pa.

DUONOS IR WISOKIU PYRAGU
(PIES, CAKES IR PRETZELS)

o taip-gi ir wisokiu „candies”

galima gauti labai pigiai pas manę, ateikite!

R. Winter,

No 25 S. Main St. SHENANDOAA.

A. Abramaitis & H. Babelis,

Drapanas darome ant apstelawimo isz materijos naujai isz pabrinko iszėjusios, taip-gi parduodame wirszutinius ir apatinius marszkinius, skrybėles, kalnėrius, petneszas, skepetaites szilkinės ir lininės, pokukčinius paraiszczius, ir penziakus. Ateikite, brolai, pas mus pirkti!

136 N. MAIN ST.
Netoli no Coal St. SHENANDOAH PA.

ISZ DRAUGIJINĖS UKES.

[Tąsa.) SAWASTIS. Isz to, kas buvo kalbėta, ži-
note, kad maszinos padaro nelaimingais daugeli žmoniū.
isz wienū atumdamos darbą ir uždarbi, kitiems sumažinda-
mos uždarbi, o paugindamos darbo lauką. Szitai galbat
netikėtas dėl jūsu daigtas, nės jūsu žinote, kad maszinos
dažnai pagerina ir palengwina žmogaus darbą. Pirma
Lietuwos ukininkai pjaudawo akseli lodėmis; ant lodės
pjauna akseli žmogus sawo rankomis su dalge; tai baisiai
sunkus ir nemudingas darbas: taip pjaudami gali labai
mažai pripjauti akselo. Dabar jau dažnai ukininkai insi-
taiso pjaunamas maszinas, kuriomis per dieną, dirbdami
kokie 3 wurai, gali pripjauti akselo ant mėnesio ir ilgiaus
dėl ketwerto arklū. Tai gi dabar reikia trumpiaus ir leng-
wiaus dirbti ir kur kas daugiau naudos. Arba kitas pa-
wetzdas: seniaus rugius ir kitus jawus pjaudawo pjautu-
wais; nors taip pjaudami gražiaus supjauna jawus, bet tai
labai sunkus ir ilgas darbas: turi dirbti susikupriū. Dabar
pas mus wietoje pjautuwu watoja dalges, kuriomis kur-
kas gražiaus ir lengwiaus atleka tą pati darbą. Isz szitu
dwieju paweizdu niszkiu matome. Kad maszinos ir irankiai
palengwina ir turi palengwinti darbą; juo maszina arba
darbo irankis geresnis, juo lengwiaus ir sparcziaus sekasi
darbas. Dėlko gi pabrinkose ir dwarduose maszinos nesu-
trumpina žmogaus darbo, bet paugina ji ir daro jo gywe-
nimą nelaimingu? Dėlto kad maszinos ir darbo irankiai o
taip pat ir žiamė priguli tik didžtureziui, pabrinkantui ar
dwarduonui, o ne darbininkams; ukininkas, jeigu isitaiso
kokią masziną arba geresni iranki, tai pats ir naudojasi isz
jos: darbas jo tada lengwesnis, trumpesnis ir naudinges-
nis; trumpiaus dirbdamas dabar tą daigtą jis turi taiko
pasigaminti kitą, arba atsilsėti, pasilinksminti, arba, jei
nori, pasiskaityti kniogas, laikraszczius ir tt.; žodžiu kal-
bant jis pagerina sawo buwi. Samdininkai negali to pa-
daryti, nės maszinos ir žiamė ne jiems priguli; didžturtis-
gi nori kuo daugiausiai pelno turėti, bet jam suwis nerūpi
darbininku geitas. Wienok jeigu žiamė, maszinos, irankiai
ir medega butu sawaszcia darbininku, tai jie taip pat nau-
dotusi isz ju kaip tas ukininkas. Sawastis tai wisi daigtai,
kurie priguli žmogui; jeigu koks daigtas mano, tai jis mano
sawastis. Tai gi toji neteisybė ant szwieto yra dėlto, kad
sawastis neteisingai padalinta tarp žmoniū. Isz szito isz-
eina dar ir kiti neteisingi atsitikimai: paweizdan, žiamė
dabar priguli tikrai nekuriems žmonėms; tegul netoli no
kokie ukininko wyriausybe pastatys geležinkeli, tai jo lau-
kas tuoju pabrangs, tai-gi be jokio rupeszcio, be jokio
darbo, suwis nž dyka jis pasidarys turtingesniu, pralobs.
Geležinkeli pastatė wyriausybe, kuri surinko pinigūs no
wisu walstijos gywentoju; tai-gi tas ukininkas pralobo
daugelo gywentoju tartu, pats bewaik noko neprisidėdamas;
rodosi prigulėtu turėti naudą tiems, už kuriu turtą pasta-
tytus geležinkelis, t. y. wisai walstijai. Kitas paweizdas-
žmogus turi žiamės ir mamus mēsto; mēstas didinasi ir jo
žiamė brangsta; kieno žiamė ir namai widuryje mēsto, to
ir pelnas didesnis. O juk mēstą didina ne wieni tie, ku-
riems priguli žiamė ir namai, tai-gi ir pelnas turėtu tekti
ne jie wieniems. Dabar suwis kitaip destisi. Už tatau,
Anglijoje jau kalba apie nacjonalizaciją žiamės; szitai toks
dalykas: wisa žiamė tada prigulėtu wyriausybei, kuri pas-
kui parsamdytu žmonėms tik tokiems, kurie patys ją ap-
dirba; pabrangus kur žiamei, wyriausybe tuojuas imtu
didesnę mokeski no samdytojo; kas liktu jam, užmokėjus
wyriausybei, wiskas tas jam prigulėtu. Wyriausybe-gi-

stowi ant to, kad rupintiesi apie gerą wisu walstijos gy-
wentoju; už tai-gi teisinga jai gauti no samdytojo wisą
tai, ko jis neužduba sawo darbu, nės jei tai paime wyria-
usybe, tai wis tiek, ką wisi gywentojai. Žinoma reikia, kad
wyriausybe butu gera, kad ji tikrai darytu tai, kas jai re-
kia daryti, t. y. rupintiesi apie labą ir laimę wisu gywe-
toju. Taip pat pabrinkai, maszinos ir irankiai turėtu buti
sawaszcia tu, kurie dirba. Apie tai, kaip szitai padaryti,
asz nekalbėsiu, nės nei asz nei kas kitas dar tikro kelo
nežino: wieni rodyja sziaip, kiti tap. Priminsiu tik apie
tai, kokiū budu žiamė pateko i rankas didžtureziū ir kokiū
budu pasidaro didžturezio kapitobas, kad neklausytute to,
ką dabar dar daugumas szneka apie sawastis. Dažnai dabar
iszgirsti taip kalbant: wieni, sako, žmonės turtingi, o kiti
neturtėlai dėlto, kad wieni dirba ir nemėto sawo uždarbi,
kiti-gi tinginiauja ir tt.; arba: tai diewo, sako, taip leista,
kad wieni butu neturtėlai, pawargėlai, kęstu wargus, ul
kuriuos ant kito szwieto turės gerą gyweningą ir tt. Seniaus
kada mokslas buvo neparodęs tikros teisybės, tada wis
taip mislyjo, dabar-gi tokias pasakas ir melus reikia mesti
szalir. Dabar teisybės nenori žinoti daugumas didžtureziū
dėl sawo naudos; sykiu su didžtureziiais eina ir wyriausy-
bės: tose szalyse, kur žmonės siunczia deputotus i seimę
arba parlamentą, ten seimas dabar daugumai susideda isz
didžtureziū ir užtaria ju reikalūs; seimas-gi ten waldo wisą
szali; teu wėl, kur wyriausybe priguli wienam žmogui,
tasu pats turi daug turtu, o jo parama tai didžtureziū ir
ponai, szlėktos; už tatau jie už wienas kitą eina. Randasi
taip pat ir nekurie mokinti wurai, mamono tarnai, kune-
gerai szelpiami didžtureziū, ypacz-gi wyriausybiū, skelbia
moklę neteisingą, patinkanti ju geradėjams, ir spjauo
ant teisybės. Žmonės-gi prasti, ukininkai ir darbininkai ir
kiti, budami beapszwaistos, be mokslo, negali žinoti, kas
teisybė klauso wyriausybes ir kiti sawo wadowu. Dėlei
szitu priesaszciau daugumas žmoniū dar ir dabar tiki, kad
tai diewo leista wieniems buti turtingais ir laimingais ant
szio szwieto, kitiems-gi kęsti wargus ir nelaimes, wieniems
wieszpatanti ir spausti kitus, kitiems-gi lieti prakaitą ir
lonkti sprandą pr ez kitus. Bet kiekwienas, gerai pasi-
mislyjęs, supras, jog toks mokslas prieszingas kricszcio-
niszkiu mokslui; kricszcioniszkas diewas tai diewas mie-
laszardingus ir teisingas. Apie tikėjimą asz nekalbėsiu
daugiaus, kadagi ne apie tikėjimo dalykus raszau; mēs ir
be to dabar žinome, kad toks mokslas neteisingas, ir su-
prantame, kad wisi žmonės lygūs ir kiekwienas turi tiesą
rupintiesi padaryti sawo gyweningą ant szio szwieto, geres-
niu ir laimesniu. Tolaus daugumas dabar mislyja, kad
sawaszcia, t. y. tas turtais, kuriuos žmogus turi, jis gali
naudotiesi, kaip tik jam patinka ir kad sawastis tai nenai-
niama ir neaprubežiwota tiesa. Pažinrėkiame, ar tai yra
teisybė. Butinai reikia skirti tuos daigtus, kuriuos žmo-
gus pats sawo rankomis pasidaro, jo uždarbi, no tu daigtus,
kuriuos daro t. y. maszinu, namu, pabrinku ir abelnai darbu
irankiu, o taip pat ir žiamės. Uždarbys turi buti sawas-
zcia to, kuris ji uždirdo, jis turi prigulėti darbininkui; juk
tai jo maumenis, smagenis ir tt. insisiurbė i tą uždarbi. Bet
istorija ir gyweningas mums rodo suwis prieszingai: wergai
ir baudžiauninkai negaudawo wisu sawo uždarbio, dabar-gi
dali darbininku nždarbio atima didžtureziiai, kurie sykiu
kalba, kad sawastis neatimama. Irankiai-gi darbo taip pat
turi prigulėti tiems, kurie jais dirba, o žiamė tiems, kurie
ją apdirba; arba jie turi prigulėti wisiems walstijos gywe-
tojams t. y. walstijai, wyriausybe-gi turi juos samdyt dar-
bininkams. Suwis ką kitą rodo mums istorija ir gyweni-
mas. Pažinrėkiame, kam priguli žiamė ir kaip jaja nau-

do
gu
dic
žoc
zu
wi
tin
ria
ant
tak
kq.
api
Jul
tur
no
ati
pri
zia
bu
wa
tai
mi
ka

dojasi, ar taip, kaip kam patinka, ar, gali, kiekvienas prieguli no kitu. Jau zinomo, kaip ziamė pateko i rankas didžturcziu: apie szitai gana bus; dabar pasakysiu kelis zodžius apie tai, kaip ją waldo dabar. Ir seniaus ir dabar žmonės waldo ziamę taip, kaip naudingiaus draugijai: nei wienas žmogus nekada newaldė ziamės taip, kaip jam patinka, kiekvienas wisumet turi taikintis su kitais, wyriausybe-gi dažnai ir labai susiaurina žmogaus walę. Taip antai wienas ukininkas turi duoti per sawo lauką kelą arba taką kitiems, antras turi duoti iszkasti grabę per sawo lauką, kad nuleisti wandeni no kito lauko ir tt. O ką sakysite apie atluosawimą no baudžiaвос pas mus ir Maskolijoje! Juk kada buwo baudžiaвос, wisi beweik mislyjo, kad taip turi buti, taip diewo leista; tuomi tapu wyriausybe atemė no ponu netiktai darbininkus, bet dar ir dali ziamės, kurią atidawė žmonėms; tiesa, už ziamę ponams užmokėjo bet priwerstinai, o ne pagal ju norą. Dabar matome, kad ziamę waldo taip, kaip draugijai naudingiaus; jeigu seniaus buwo wergystė ir baudžiaвос ir tiktai labai maža dalis waldė ziamę, tai dėlto, kad daugumas žmonių mislyjo, jog taip turi buti, t. y. jog taip naudinga draugijai; tą pati matome ir dabar; atmanos galima laukti tiktai tuokart kada supratimas žmonių persimainys. (Pabaiga bus.)

SODŽIUS.

(ISZ LENKISZKO.)

Kelą apstojo mediniai rumai:
Sienos ju, dangečiai aprukę dūmais;
Grusznės, sliwėlės, liepos pas'putę,
Trobos apsenę ramiai saw kiuti.
Sztai gale grinczius žolynu wieta:
Rožės, lelijos, skaisczios agnionos,
Ažios net blizga kwietkais iszlietos —
Czion skudri merga, czion balta duona.
Kelas per smėli toli baluoja;
Prie kelo kryzius jau apmusijęs,
Szt ir miszkelis wesni awesuoja,
O isz po koku juodaksmiu, beržu
Blizga upelis, piewomis werzius,
Ten, ties kamieniu, steni prarijės,
Suka miltęs melnyczios raių,
Ir tuoj wesi skubius azero ploum.

W. BEWARDIS.

JUOZAS DIETZGEN.

Neseniai Czikagoje mirė wienas isz gilausiu mislytoju ir wierniausiu sąnariu socialistiszkos partijos, wardu Juozas Dietzgen. Jis nebuwo iszkalous, ir dėlto kaipo kurstywas jis neutsižymino; taip-gi jo publicistiszka swarba ne per didelė. Dietzgen buwo pilozapu socialistiszkos demokratybės su drąsa nuomone, su aiskumu kalboje ir sweikumu sawo mislu. Apdabintas placziomis žinomis, jis kaipo geras dijalektikas lengwoje kalboje iszguldinėjo gilausius klausimus. Kaip K. Marx parodė, kad wisi istoriszki atsitikimai isztekia isz ekonomiszku prietikiu ir per mainu žmogiszkos draugijos, taip Dietzgen iszwedė, kad ir mislyjimas kaipo toks randa sawo szaknis ekonomiszkos aplinkybėse žmonių, kad nėra galima suprasti istoriją žmogiszkos dwasė be pažnties draugijiszkos istorijos žmonių. Jis parodė, kad „reikalai ketwirtos luomos nėra jau reikalas klasos, bet reikalai wisu, žmonių. -- Prieszingumai klasu buwo apsireiskimais žmonių. Darbininkiszka-gi luoma nori praszalinti prieszgywybes klasu, idant žmonija taptu teisybe“. Tokiu budu jis užsipelnė ant wardo kowėjaus dėl iszwalnyjimo aeturtėlu. Kaipo žmogus Dietzgen buwo daug patyręs szwieto wyras, o ant mažai ko užsiwarantis. meilingas ir wienas wisuose gywenimo prietikiuose, jis beweik nepalikio po sawimi nei

prieszginu. Jis mirė kaipo wienas ir gabus draugas dirbancziuju klasu.

KATALIKYSTĖ IR DIEWAS MAMMONAS.

[Tęsa.] Koku budu Marija pradėjo Jėzu, apie tai žmonės taip-gi lauzė galwas. Wieni tarė, kad tai iwyko per ausi, kiti-gi — kad per szoną. Potam taip-gi ginczus wedo ir apie tai, ar Marija gimus Jėzui dar likosi merga ar ne.

Wisi mokintojai bažnyczios, kurie skelbė malszinimą lytiszko pageidawimo, statė Mariją kaipo gražiausią, nepasiekiamą paweikslą mergiszko gywenimo, ir weikiai ją mergos ir moterys ėmė daugiau garbinti negu diewą. Žinoma kad tokia stabgarbystė buwo bridi tiems, kurie norėjo mokslą Kristaus iszlaukti grynume, ir — delto prieszgywybė priesz Mariją.

Helvidius paraszė [383 m.] dėl apgynimo kriksczionybės kningą. kurioje jis nuoszalui prasarė, kad Marija gimus Jėzui dat turejo su Juozapu keletą waiku, kame jis atsiszaukia kaip ant Matteaus I.25, kur pasakya: „Juozapas neapžinojo Marijos, iki ji pagimdė sawo pirmą sunu“, taip ir ant kitu biblijos wietu, kur tankiai yra kalbama apie brolus ir seseris Jėzaus.

Szwentas Hijeronimas kuone pasiuto už szitą pasidraszinimą. Jis raszė priesz Helvidiju ir ezaukė dwasėpi szwentospi, „idant ji gaspadą szwento kuno, kurioje jis 10 mėnesiu gyweno, apgiutu no pripainioiimo sugultawiu“, ir diewopi tawopi, „idant jis mergystę motynos sawo sunaus apgarsintu“.

Tolygu mokslą, kaip Helvidijaus, skelbė ir ryningas zokoninkas Jovinjiaus, ir na-gi prasadėjo aitrios imtynes dėl mergystės Marijos, kurios tuomi pasibaigė, kad Jovinjann su jo szalininkais iszmetė isz draugybės kriksczioniszkos bažnyczios ir jo mokslą kaipo eretikiszką iszkeikė!

Negali triwoti nesijuokęs skaitydumas, apie kokius nawatnus paikystes kuningai raszė ir ginczyjosi! Pateris Suarez labai mokyta tyrinėja, „ar Marija pagimdė su pogymiu ar be jo“, ir apsakinėja, kad diewuoti walę wisokių walgius powyziuje pogymio! — Bet-gi jis yra prieszpagymininku, kadagi pranaszas Ezechiel pranaszawo: „szitos durys pasiliks uždarytos ir nebus atwertos“.

Nemislyk, kad ta bridi paikysta buwo didžiausia, dėl kurios kuningėlu ginczyjosi, ir nesijuokk isz žydiszku rabinu, kurie ruscziiai iszjieszkinėjo, ar Adomas jau su plienu ir akmeniu skėlęs ngui? ar kiausini, kuri wiszta padėjo szwentoje dienoje, walė butu walgyti? Ir tarp kriksczioniu randame klausimus wisai iszgywerusius, o kuriu dėl tankiai ir kranjas tapė pradietas.

Kuningai wedė giuczus apie tai, ar Adomas turejo bambą? Frie koku kregždžiu prigulėjo auoji, ką Tobijui pridergė aki? Ar Pilotas mazgojosi su mulu, kada jis isz-tarė nuosprendini apie Jėzu? Ar galima kudiki, jei jis guli yszcziuose neprigimtame padėjime. krikstyti ant pustargilo? Koks tai buwo medis, ant kurio pasilipo muzasis Zacharijas, norėdamas matyti Kristu? Kokia mostimi Marija isz Magdalos mostyjo wieszpati? Ar palaidinė sermėga, karios dėl karewiai metė burius, buwusi wisu Kristaus aptaisu? Kiek wyno iszgerta per swobą Kauoje? Ką Jezus paraszė, raszydamas su pirštu i smiltis? Kaip buta Kristus atlikęs weikalą atpirkimu, jeigu jis butu i szwietą atėjęs kaipo skustbezdalis (kukubezdis)? Ar diewas gali loti taip kaip szuwa? Ar jau wieno laszo kranjo nebutu buwę gana už nuodemes szwieto? Ar diewas tėwas sėdi ar stowi? Ar jis gali padaryti kalną be lankos, kudiki be tėwo, ir ar gali apmoterintą wėl merga padaryti? Ar aniolai szoka

walceri ar menuetą? Ar jie turi balsus diskantinius ar basinius? Kas yra daroma pragare ir kiek laipsniu termometro pasiekia ten karsztis? Daug klausimu reikia užtylėti dėl ju neszwarmu.

Mokslas apie wakarienės sakramentą szwentą, apie krikštą ir kaip ten krikščioniszkos paslaptys ir nekystos nesiwadintu, taip-gi buwo priežastimi daug wainojimusi. Wainojosi, ar welmas galęs prignlinecziai pakrikstyti? Ar galima priepuolyje krikstyti wynu, alumi, smiltymis ir tt.? ar gal jau gwa wien apspjowimo? Ar pelė, kuri atsigertu krikstwandienio, turi buti laikoma už pakrikstyta? Ką daryti, jei kudikis priszmeičia krikstwandieni? Tai atsiti. ko su wėlesniu cėsoriu Wencelu, ir dėlto jam pranaszawo wisokias nelaimes.

Albertus Magnus (Albrecht von Lauingen), Regensburgo wyskapas, kuris mirė 1280 m. Kōlnue, nuodugnai užs ėmė merge Marija ir tyrinėjo, ar ji buwo geltonplaukė ar juodplaukė, ar rudakė ar zyzdrakė, ar laiba ar stora, augalota ar žiauno augumo. Ką jis iszrado, nežinau ir neturin paslankos skaityti dėl to 21 kuingapedi in folio, kuri uzsiliko isz jo 800 kningu. Pagal palaukus jos plauku sudyjant, ji buwo rana, nės rodomi yra rudi, geltoni, juodi ir raudoni plauku. Plaukai-gi, kurias wieną Marijos szwentę ji pati lopė marszkinius arkiwyskupo szw. Tamozsiaus, buwo berots bjauriai geltoni.

Grazi berots turėjo buti Marija, nės nors neužsiliko jos tikras paweiksias, wisi szwenti bažnyczios tėjai tame sutinka, ir kaipo szwenta ji jiems, suprantama, waidinosi kaipo „daugaus karalėnė“.

Szwentas Damiani, kurs mirė 1050 m., pasakoja: „kad pats diwas už grozybę szwentosios mergės užsidesę jospikarszta wreile. Potam danguje suszauktam susirinkimui jis apskelbęs istabintieias anioloms atpirkimą žmogiszkos weislės ir apsakęs atnaujimą wisu daigta ir jiems dawęs žinią apie Mariją. Aniolas Gabrielus gawo tuojau gromatę, kur buwo suraszytas pasweikinimas mergei, sužmogėjimus atpirkėjo, budas atpirkimo, gausas mylistos, dydis puikumo ir dydis linksmybiu. Gabrielus atėjo pas Mariją, ir kaip tik jis su ja pasznekejo, ji pajautė i sawo yszezius ipuolusi diewą ir angsztumo e mergiszko pilwo uždaryta jo majestotą“.

Sakinė sako, kad aniolai wisą namą Marijos nuneszė isz Betlehem i Italiją. Isz pradžios jie pastatę ji arti Tersatto netoli no Fiumes, bet 1294 m. jie nugabenzę ji i Loretto.

Kada neszė pro szali szwentęji namą, lenkėsi sienojau. — tuomet dar sawo jaunystėje kaipo medžiai — priesz ji labiausiai-gi akywa, kad per 200 metu nei joks rasztininkas nepamona szitu labai stebuklingu pernesztuwin! Paraszas szwentojo namo toks: „Namas gimdytojos diewo, kur žodis stojosi kunu“. Wirsz menko namo, kuris pagal naujesnius tyrinėjimus nei pagal statymo medegę nei pagal pawidną neatsiskiria no kitu bakužiu žmonies aplinkėse Loretto, pasikela puiki bažnyczia ir tukstanczini kelauninku plaukia ezionai, idant pamakaluoti sawo rožanczius kosziniamie puodelyje Kristaus ir, kas dėl bažnyczios buwo swarbiausia, padowanoti mažesnę ar didesnę sumą pinigų. Tokia tai kožnam iszmintingam žnogni matoma apgawyste tapė suwogtas nemieruotas skarbas.

Wienok geri katalikai taip geri buwo sawo kuningu užauginti, kad jie greicziaus netikėjo sawo akims negu ten kokiam penimiui pateriui. Zokoninkas Eiselin 1500 m. bastėsi aplink Aldingen Wiurtembergijoje su sparnine plunksna anioło Gabrielaus. Kas tą plunksną pabuczuios, sakė jis, tam marai nėko nedarys. Toks pabuczuiawimas

žinoma nedykai buwo pawelyjamas. Ta brangi plunksna buwo pawogta no to kuningpalaikio! Eiselin-gi wisai neausiminė. Akyse gaspadienės sawo tuszezių skrynutę jisi prikimso szienu, kuris regis ant jos piewos buwo supjastas, ir apgarsino tai esant sieną isz edžiu, ant kurio Jėzus gulėjęs Betleheme; kas ji pabuczinos, tam marai nekankę. Wisi grundėsi, kad tą sieną pabuczuioti, juk ir pati gaspadiene buczuiawo, taip jog Eiselin nusidywyjęs pasznabdeję: „Ar ir tu, mieloji?“

‘Diewuoti’ kuningai ir zokoninkai apgawdinėjo, kiek newerta, su „relikwijomis“. Kožnas krikščioniszkos atorius turėjo sawo relikwiją turėti, ir kuomi toji buwo szwentesnė, tuomi didesnė buwo nauda, kokią jie isz jos traukė; nės relikwijas negalima buwo nei dykai pamatyti, nei jos buwo dowanojamos dykau. Kupeczystė relikwijomis weikini pasidarė pelninga. Žinoma, senu kaulu, skūduru ir tt. wisur buwo galima rasti. nereikėjo ant to iszdėti kapitolą. o prekė, kurią už tai hepta mokėti, buwo augszta.

Klostorius Macon'e turėjo odą szwento Dorotėaus, kuris buwo nudirtas; kaidirbis Simanas buwo szwenta odą iszdirdbės, ir ta brangi relikwija per wisokias rankas ant galo pateko zokoninkėms pamiueto klostoriaus. Zokoninkės odą iszkamszė medwiluėmis ir pastatė szwentęji ly kad jis butu gywas. Wienok jos isz per didelės paguodnės ėmė nuwatnai loszti ir szėlti, taip kad abatė [perdėtini] nutarė dowanoti jezuwitams relikwiją, kurios brangumo ji nežinojo.

Jezuwitai weikini rado brangumą relikwijos ir istelgė „broliją prie szwentos odos“, kuomi jie pelnė labai daug pinigų. Dabar staigu zokoninkams žybtelėjo szwiesa! Jos skundėsi popėžiui, reikalawo atgal no jezuwitu sawo szwentybės, ir toji tapė joms prisudyta. Džiaugsmas zokoninkiu buwo didas, bet — gailėk diewe! — pakersztinę jezuwita sugadino wisą džiaugsmą diewuotu mergiu, iszromydami mielą szwentęji! Dabar jis iszrodė kaip szwentas Bernhaidas, apsierekszdamas permaintytu sawo zokoninkams.

Užpykusios „mergės“ wėl kreipėsi prie popėžiaus su praszymu, idant jis jezuwitams palietu, kad sugrąžint joms „trukstanczių“ dali. Popėžius tą trukumą pnakatė, labiausiai dėl zokoninkiu klostoriaus, ne pažymiu ir prasz neziois to wietan nusijuntė — du paszwentintu muskatinin rieszatu! Mislyk, kokia buwo gėda ir koks imitimas geru zokoninkiu! T. b. d.

Pağryzes atgal.

ETIUDAI ISZ GYWENIMO LIETUWOS UKININKU.

II.

Jau no pağryžimo mano i tewiszkę pelsinko 3 mėnesiai. Jau atbuwomė szienapjutę, nebetoli pjutis rugiu. Dabar musu, sodiszkiu, gywenime dienos darbymes. Musu žuonės wisumet mažai wartoja raszta kalendoriu, dabar wisiszakai ji užmetė, — nereikia jo, nės dienas musu rodo laukai ir daržinė, gubos, klojimai, adynas gi — diegliai anuose ir sukimai rieszu ranku ir nugarkaulo. Už tatal isz asz nežinau, kokia diena, tik žinau, jog sieną suėmėme gražiai, nors sausas pawasaris sutrukdė angumą žolės; porų eisime prie rugiu. Asz pats nesikiszau prie darbo, nės mano urėdas Gurkly* apsieina taip gražiai, jog asz galu tik prisiziūrėti ir isz lengwo pratintiesi prie ukės musu kraszta.

Per szii laiką asz lankiau sawo kaimynus, bajorus, g

kuriais kaip mano tėveliai, taip ir asz isz jaunu dieu gra-
ziai gywenome. Skardu darėsi matant ponu gywenimą! Tai ne gywenimas, bet miegas su atwiromis akymis: nei wilties nei drąsno nei kaltrios meilės — nėko tarytum inose neb'yra. Seniai skaito ant popėros pinigų kruwą ir keikiast, kaip reikia muses, kaip reikia skaitlus ant popėros iszreikszi gywais pmingais.

Jaunimė linksminasi tik tada, kaip ju tėwai nemato. Panytės kas walandą rokuoja delmoną jauniki i i sakosi mylincziōs tą, kuriam, skolas užmokėjus, lieka rumai ir sodnas. Bet ponai ir man ibodo, neramus likosi: be kraujo. Apie musu ponus pasakysiu kaip kada skyrumu, o dabar pamėginsiu musu ukininku gywenimą, kurs daug swarbesnis yra, nės ju dangiaus; taip 1881 m. isz wiso Kanno rėdyboje gywentōju buwo wien sodžiuje 1.345.100 (658.313 wyrū, 686.787 moteriu), isz czion 70.279 bajoru (35.148 wyrū, 35.131 moteriu), tuomi tarpu ukininku, iszimaat mėsezionis, 950.789 (456.906 wyrū, 493.883 moteriu), mės-
teluose-gi ukininku 70000 galwū abieju lydziu, isz wiso 70 procentu no wisu gywentōju rėdybos; antia priezastis to-
kad swarbiaus yra žinoti anksezaus gywenimą ukininku, yra tai, kad musu rėdyboje pamatas gero ir blogo elgimosi iwairu skirmiū ir klasu žmoniū remiasi ant walezion-es gywenimo. Asz tikinosi tū iszrodysēs sawo rasztuose.

Klaiku, baisu, neramu ir ima szūrpsis. Iyg tik žmogus ibrendi widurin gywenimo musu ukininku Wisur wisi stena ir nėkur nėkas neparodo prieszais wiltingos pagelbos. Dabar tik girtas Lietuwoje turi wilti. „Dirbi, dirbi žmogus, ir wargiai teturi dieniai kėsnū“, wa wuolaktis widutinio gywenimo. Ir tiesa. Gerai dar kad nors taip: dangumas ir to 'kėsnio' pristinga.

Idant geriaus suprantama butu tokia wuolaktis, ima widutini ukininką isz czielaziamiu, t. y. turiacziū 20 desintinu žiamės, gywenancziū sodžiuje, kaip dažnai esti. Szeimynos tame kieme penkiesia: tėwai dar swagus ir darbsztus, suns 23ju metu, duktė Elzbieta 19 metu ir suns pusbernis ir piemuo 14 metu. Kiemu solziuje 24, isz ju 6 pusežiamiu ir 2 kampininkai. Žinoma, szeimyna wiskia yra, bet asz taip piēmian del aiskumo szeimyną Lauras Stumbacziō. Žiamė surėžyta i szniurus tokio platumo, jog 5 ar 6 akėczios ir iszimtu skersai ji. Galolaukis per 5 ar 6 akėjamus warstus. Lauku 3. Piowu skyrimai nēra: wisos po laukais. Ganyklos waluke po 1 1/3 desintinos slėningos alksnytės; po 1/4 desintiuos iszeina rudynės, ir piowkszniu (paln, upekszniu, griowiu) iszesza po 3 desintinus ant walako. Ir taip isz wiso dirbamos žiamės 15 desintinu: žiamė widutinė, pilkasis baltažiamis, kwiecziai nedera. Kiekwiename lauke 5 desintinos. Laukan pasēja 5. 3 = 15 puru rugiu. Szimet metai bawo deringi del rugiu: dawe 6 1/2 gradus; isz wiso geru grudu suns 15. 6 1/2 = 97.5 puru lietuwiszku. Wasarojams gawo: mieziū 20 puru, awiža 18 puru, žirniū 19 puru, linu bawo sēta 2 purai. Dabar perwesiū wiską piniguose salyg szimetinēs prekės, palikdamas tą, kas reikalunga yra dėl szeimynos mitybos.

Ir taip, szimet ukininkas Lauras Stumbaitis trina rannas, sugriebęs, dėkui geriems metams, 265 r. 45 k. Kur jis dės tiek? „Tai pragers!“ iszaiszkims mums dykaduoniai.

Bet pažiūrėkiamė, ar nerasinę-gi skylu tame gywenime Stumbacziō? O, ju dang! Padotku ir walezioniszku mokestu 19 r. 71 k. Druska 6 rbl. Geležis 7 r. 25 k. Awalynė: czebatai, burlocziai ir nagmės 20 r. Rubai iszeiginiiai, parėduēs murginēs 30 r. Malkos grucziai ir jauja: bei kitoniszkas medis 10 r. Sawiesa manie ir klojime (naftos swaras 5 kap.) 5 r. 20 k. Samdymas piowos 10 r. kalėda, miszros, swot ja bernelo 15 r. Mezlawos dėl uriadniko, r szejams, mokiutojo 3 r. Arėika del swezciu 5 r. Tabakas 4 r. Sėkla sėmeniū (nēs musiszkes papuwo) 20 rbl. (nais reikėtu 24 r. dėti, nēs 8 siekelai po 3 r. bet tikinosi, jog Lauras deresis). Netikėti gaiszimumai 15 r. Pakinktai (pawalkai, szlapi ai ba plėszkes ir kitos szikeznos) 5 rbl. Isz wiso iszleis per metus Lauras 195 rbl 1 kap. Jam atsilieka gywais pinigais [235 r. 45 k. be 195 r. 16 k.] 70 r. 29 kap. Isz czion turime dar atinti mokestą padieniams, be kuriū daroymetes lauke Lauras neapsieina; wyriszku dieniū jam teikia isz wiso 12 po 35 kap., turime 4 r. 20 kap.; moteriszka dieniū 24 po 20 kap., jau 4 r. 80 k., isz wiso 9 rblai. Wa jam belieka 61 r. 29 kap.

Dykadunonis suszuku: „O, ko gi benori: kasmet po 60 rublu, tai gawadunujant Laurei per 30 metu bus banke 1800 r.! Galēs su pagelba banko nusipirkti bent 3 dar walakus žiamės ir gywenti kaip ponas!“

Bet wa sunni atema 21 metai gelbėk no kareiwystės, ar jis turi eiti ar ne. Duktė anga, dėk pasogos 2 ar 3 szimtus. Arklai pasenėjo, maunyk, dėk priedo; galwijas iszgaizso, pirkk; perwaziūwo isprawnikas per ulyeziū, mokėk 10 r. sztropos už daobę ant kelo. O kur dykadunonis padėjo rugu kirmėles, kurios iszėda sėklą? kur jis nastumė placzius ir juodus kaip pasaulė debesius, kurie supudo ir su-
daigina jawus? kokiais burtais atitolino ponas dykadunonis saususias wasuras, katros sukepina laukus ir piowas? Tiesa, dykadunonams tai wisa esti tik gražus ir negažus oras dėl pasiwauszeziōjimo, bet ukininkas kitaip ant to wiso žiuri.

Mēs del pawėiklo piēmėme labai laimingą kiemą, kur wisi sawiejie, algos jiems mokėti nereikia, wisi darbuojasi kaip iszgiū, nēs dėl sawės. Bet wa ukininkas, kurs samdo berną, murgina ir piemeni. Bernas widutinis isz wisos rėdybos ima ieskaitant bandos, walgymo, rubu, 43 r., murgina 18 r., piemuo 6 r. 50 k. Ir taip Lauras No. 2 turi szeimyną iszmokėti arti 67 r. 50 k. Dabar tegul mums pasakys ponas dykadunonis isz kur Lauras No. 2 ms 6 r. 21 kap. dėl atateisimo reikalū sawo? „Kam pragera 5 rbl. ir praruko 4, isz wiso 9 rbl.“ jis atsako. Tup, kaltas Lauras, kad geria; bet kad jis negertu, tai seniai ir tu, dykaduoni szlowingas, butum su kreiwu žandu, nēs Lauras ji numuszta už tawo dykaduonystę. Bet tegul saw žaudas bus sweikas ir Lauras kur nori gawo 6 rublus! Kas be ko — yra apseziai musu rėdyboje ir twirtu gywentōju, koknis esti wienasėžiai. Bet dangiansiai kaip abu Laurai.

Asz sasizliedamas su ukininkais klausinėjau, dėlko jie neklausio N ě r i o, atsako man kaip wienas: „kokie tada bus musu rėžiai, jei mēs juos perskelsime per pusę — wiena, kita — mėsžu tiek nēra nei plugu“.

O kad isz wien laukus dirbtumėte, iszartumėte ir ažes, o waičius dalintumėtesi pagal darbawisziū ar kitaip kaip asz klausiau.

E, ponaiti, dangiaus butu kerszto“ jie man atsako.

Na tai laikykite dangiaus galwiju ir wairesuės. weislės! czion asz pradėdu jiems roktiūti pinigūs, gawnamus isz piemiszko, mėsiszko, isz geresiuo nutreszinimo dirwos ir tt. Jie klausio. Tik kaip asz pabaigin, tuojau jie man: „Ponaiti, mēs nebeturėsime su wisu dieniū dėl apdirbimo sawo

nors ledokos žiamės, jei tamistai wisas atiduosime“

— Asz raudonuoju: kaip ir gėda darosi. Tiesa, bloga jiems gywenti — wisur plyszta, kur tiktu nusigrėžia, bet wis-gi man regisi, jog galima kai kaip... Superpospatai, posporytai, geležinēs akėczios ir tt. taigi tai, dug mok las iszrado waisto dėl pagerinimo ukės!

Tik bežiamiu musu rėdyboje kasmet didinasi ir didi nasi. Dabar jau wisoje rėdyboje ju prisweisė 34 procentai; wienamė-gi Panewėzio pawietyje arti 50 procentu*). Ir kur dės is tie bežiamiai? Lyg sziolei dar wis juos priimdawo žiamdarbystė,

	Buwo	Walgy- mui	Sėklai	Pabi- roms	Dėl zo- posto k. m.	Lieka	Piekė už pu- rą	Isz wiso gawo piningu
RUGIU	97.5	25	15	3	10	43.5 p	2 rbl.	97.0 r.
MIEŽIU	20	5	4	2	1	8	1.80 r.	14.40 r.
AWIŽU	18	4-5	3	3	1	7	2.75	19.25
ŽIRNIU	10	2	1.5	1.5	1	4	1.20	4.80
BULWIU	-	-	-	-	-	10 p.	1 r.	10 rb.
ISZ WISO								145.45 r.
Czion pridodu už linus 1:0 (labai gerai)								120.00
IN SUMMA								265.45 r.

bet wa jau, kaip mažai jie tenždirba, jog wasaros lauke ant sawo walgyimo ir rubu wyras ima 35 kap., tai dar labai yra gera, esti po 20 kap., po 25 kap. daug.

Mėstai jau pilai sawaju mėsezioniu, kurie no saulės tekėjimo lyg dvylikos guli deszimtymis ant ikaitintu akmeniū rinku, lūkdamū pirkėju ju gywos mėsos. Naujas budas industrijos jau matosi ir pusu kertelėje: jau kapitalizmas rodo ir musu sawo neprisotintus widurus, kur yra „waitojimas ir dantu griežimas“. Sztai tobytelė**, kuri aiskina, kaip su pasidanginimu iszdarbystos skaitlus dar biniaku mažinasi; ir ten tas aiskiaus, kur gilaus isiterpė kapitalizmo wieszpatawimas.

KAUNO RĖDYBOJE.

Metai	Skaitlus pabriku	Skaitlus darbi- ninku.	Wertumas produ- kato.
1857	624	2.191	1.484.072
1881	573 (-8.2 proc.)	?	3.319.818 (+12.5)
1882	493 (-14 proc.)	2.447 (+0.4 pr.)	4.008.932 (+15 pr.)

WILNIAUS RĖDYBOJE.

Metai	Skaitlus pabriku	Skaitlus darbi- ninku	Wertumas produ- kato
1858	466	3.078	1.556.226 rb.
1881	198 (-2 proc.)	2.092 [-1.4 pr.]	3.254.521
1882	192 (-2.4 pr.)	1.907 (-5 pr.)	3.482.923 (14 pr.)

Per 26 metus Kauno rėd. pasididino produkeija per 3 sykius, tuomi tarpu skaitlus darbininku tenzaugo per 11.4 procentu. Ir prie szito wiso skaitlus gywentuju pasididino per tiek metu per 65.2 proc.***)

Ir kas bus tolaus? Kur dėsia lietuwai? Žinau, jog ir tankiaus žmonės gali gyventi, bet ne Lietuvoje — wiena, o kita koks ju gywenimas! Sztai dabar jau matosi toks padėjimas musu kraszte: kur geresnė žiamė, tultingesni ūki ninkai turintieji žiamę, ten kuo daugiausiai yra bežiamiu. Toks padėjimas dar reikalauja faktiszku paramseziu, kuriu sawo czėse galės apgarsinti L. Balsas. Dabar-gi pridursiu apie tai, ką daro musu wyresnybė dėl atradimo spragos isztuju raizgu, kuriuosua igrado ji newien Lietuwą, bet ir sawo žmones.

Laikrasztyje Nediola No. 4, 1888, skaitome, jog nenž- ilgo pradės prakaituoti „komissija kryzies“, po pirmsėlyste pagelbiminko minystro, Plėwės; ta komisija msisteigs „dėl aplengwinimo padėjimo žiamturėju; matai jau, kaip sako laikraszdis „wisi patezia, kad gywenasi nebesaldzia“. Jau turbūt nesaldzia! isz tikro gyweyusi, kad ir maskolu wyresnybė sukruto. Nors musu diduomenė labai puolas prie wisokin komisijn. nės neko galima nedirbant apseziu sueziupti skatiko. Už tai ir komisijos Maskolijoje kaip szangrybės dygsta. Walywas laikraszdis prie to priduria prityrę, jog ir ta komisija, kaip szimtai kitu, nėko neras, nės „aiszku yra, jog mės nei paweržimo (konkurencijos Amerikos ir Indijos ant rinku duonos) neužmuszime, nei nei permainsyimo parėlymu kitose wieszpatystėse“. Tiesa, muszk ar nemuszk katno, o lszimta palties nebėra!

Bet galwočiai maskolu žiamės nenrimsta, jie laikosi priekalbio sawo prabėcziu: žiamė musu didelė ir waisinga bet salarystės nelenka“, nž tai ir nori iwesti ją. Dėlto in smanž isteginėti „mokslynyczias dėl uriadniku“. Uriadnikai, kaip kiekwiens isz musu žino, lyg sziam laikni lupo kailli no žmouiu (drange su kumelwagiais) paguldę ir sui szę: dabar-gi jie iszmoks tai daryti su stoczium žmogumi. Maskwoje Wytebske, Smolenske bus tokios akadēmijos, o wirsziniuku isprauniukas.

Tiesa, reikia mokintu uriadniku, nės gywentojai kaip lwesia badu, tai dejuoja, arba kaip jiems kautus laužo, tai stena. Sztai wa nors dabar. Studentai wisu uniwersitėtu kuone wiena diena pasikėlė priesz waldzią. Tegul Maskwojeju kelis užmuszo, dangumū sweikatą atėmė, tukstanti iszbarstė kaip rupužos tai kalinėse tai taip pakraszczias, bet wis-gi... dabar likosi atwerti uniwersitėtai, tik girdėti bno, kad Odessoje ir Kazaninge wėl užwėrė — nerimsta ir gana: ezton musza, taso, tarytum jau ir dwasės kune nebėra, tuomi tarpu kela galwą ir gana! Standus sutwėrimas tas žmogus! Na kaip-gi ir ne standus? Wa wėl paweikslas: emė karamenėn, kiek norėjo; tėwai, naszlės, naszlaicziai isz bado nyko — bet kareiwio reikia. Na reikia te! Nėks nesakė neko, tik werkė. Dabar-gi jei man priėjo laikas (21 mi metai) eiti kariumenėn ir asz atlikau, nes buwan ar notnikantis ar nebepareikalawo: be manęs gana, wienok asz tū- riu kasmet mokėti po 5 rublus. Ar szaip ar taip, bet wis-gi iklisi žmogus. Turbut weikiai reiks mokėti ir už tai, kad asz nei pats esmu kaltas nei kito nekaltinu, nės isz manęs, tokio lėto žmogaus, pelno nėra adwokatams ir prokuro- rams. Na jeigu taip, tai gerians buti nusidėjusiu, bene pasiseks kaip ką pasiwogti!

Urszul! szaukiau sawo kabinėte. Tuojau! atsilibė ir greitai pribuwo mano raktwaitė, sena, bet wikt žmona. Karutė tegul atnesza man kawos! prisakiau. — Gerai, ponaiti! tik ji guodžiasi gumbu. guli! persergerjo Urszulė. — Pereis gumbas tegul ji atnesza! asz stoczini pasakiau. Asz norėjau, kad Karutė atnesztu, nės tai jauna, pilna, graži mergina, sandniakė mano, su katra asz pamėgau dažnai snekėti ir kartais isz jos pasityczioni: Ludna wienau, meilus skaitytojan, ludna!.. T. b. d.

*] Pojiezika po Ponewiežskomu 'njezdu. Pamiatnaja kn. Kow. gub. 1887. **] Sily ekonomiezne kraju zachodniego. Doboszyński. 'Kraj' 1883 r. ***] Materjaly dla statistiki i geografii Kow. gub. Afanasjewa. Pet. 1861. ir Pamiatnaja kn. Kow. gub. 1885.

ATSIMETIMAS kuningo BOULAND no Rymiszko bažnyczios. *Mg'ras Bouland, prancuzas, apdowanotas per tap wadinamąja 'Stalyzią apsztaliszka' tokims tūtais pagarbės priwatiszkas szambelanus Leono XIII, pagarbės kanauunkas s. Mykolo arkaniolo Ryme, pagarbės kamaninkas katedros Reims'e, komandoras ordeno grabo Kristaus, samarys arkadijiszkos akadēmijos Ryme ir wisatnis prezidentas adwokatū szwento Petro Sziamurės Amerikos. — nusautė Leonni XIII szitokią gromatą: New York, 19 balandžio 1888. Szwenciusias Tėwe! Dnodp žinią juse Szwentybe, kad no szios dienos, norint nana kamonsz- kias stowis nėra neknomi suteptas, su dideli smutku at- metu no Rymo bažnyczios, dēlei szitu priezaseziu: 1. Asz negadu priwersti pati sawę tikėti tolaus i Syllabu ir dogma- tus, apgarsintus per paskutini bažnyczios strinkimą Wals- kane. 2. Negadu susitūkyti su nekystėmis ultramontan- tuo, turincio priekabę prie autoritėto dalykuose moksli- kaose, pilozopiszkuose ir polytikiszkuose, nės istorija pū- dē, kad tokios priekabės yra nonadingos netik dėl puczio- tikybas, bet ir dėl wisatnes walybės. Rymiszka katali- kiszka kuningija Suwiennotose Walszijoje, kurios žiamės akensz asz esu, yra ezion paofingumu, wis auganciu, kaip apie tai kelis kartus minėjau juse Szwentybeje priwatisz- kose audijencijose, knuomis laikas no laikū buwan ap- muntas. 3. Tolus minū jis, kad nicėjiszkos konsiltucijos likosi katalika bažnyczioje užmirsztos. 4. Kad jo tewiszkoji žiamėje, Prancuzijoje, tap ngai pakajaus nebns, iki kunin- gija nesziszadės monarkiszku ir ultramontaniszku principu ir nosusiwieyus su žmonėmis dėl szorganizawojimo tauti- kos bažnyczios, susitūkancios su nicėjiszkomis konsita- cijomis, nepriegulmingos lygin budu kaip no Rymo taip no walszijos. 5. Pasiryžimas atsiskyrimo brendo jame no seno, kaipo waisins sąžimszkn tyrinėjimu ir prisiziuojimu abiejuose paszwiecziuose laike kelolikmetiniu kelonu i gilū studijawojant tikėjimiszkus ir dragijiszkus klau-

mus dėl pasisekimo iszriszimo, kuriu patys tėwai katalikiskiosios bažnycijos welyja kitokius spabasus ne kad tie, ką apgarsinti Syllabuje ir nurodyti per ultramontanizaciją kurią Rymo. 6. Jogeit jis yra gatawas ant pareikalawimo jo Szwentenybės suteikti placzius paaiszkimams palytnezius persmainymą jo persiludyjimu. Ant galo pasilieka su paguodone del jo Szwentenybės

Kaip ne melagingai rymiszka kuriya ir jos kuningija mėgina taji atsitikimą atsiszaliniwo augszto jos ženkliauko iszgulduinti, yra tai wienok smugis skaudus del jos puwogos. Su laiku, kada nuodugnes mokslas pl tamsis, tokin atsiskyrimu bus wis daugiau; teisingi o mistrynti žmones negali wisą gyvenimą uždawinti melus sawo pažwalgomis ir uėkiagus reikmeius pawieniwi žmogystu, uswilkausiu weidmainingas skraistes, kelti augszczaus teisybiu mokslo, atrastu per nuomoniauziausius darbinukus zamonijos begyje szim tmezziu.

Ateis laikas, kada ir lietawininkai nusikratys no pelės u prietaru, palankomu tarpju dēi gyvenimo ju kasztu, wienok turi ir szied en jie žinoti, jogei ju szjadiciszis napaolimas ir weegyste tai walsius klerikalizmo; jogei žmogus tampa tik tada žmogumi, kada iszmokina dgtiesi pagal sawo paties, sylas kua, szkas, dwasiszka; ir doriszkas. Cziwi ne taip nupaolasi kaip mes, taip ilgai apie walybę negali drąsintiesi sapnuoti, pakol nenas.kratys no prietaru sėjimu jos tarpe rankomis kuningijos ir pakol neiszdirbs sawyje sawisto wios doriszkos syfos nepriegulnuingos no waldziu ją spaudzianciu ir Rymo. Kaip ten nebuk, wienok szjadicen jau yra niszku, kad supuwęsi ir pusmirdęs Rymas baiziu sawo pomawojimą ant szwieta. J. Kalnėnas.

X SHENANDOAH. 6 d. gegužės 1888 m. Wytuoto liet. draugystė Luke Szmidto swetainėje susirakimę, kur pirmą balsą paėmė J. Szlupus apie tai, „kokius kelais kitos tautos atsigimė“. Czion jis pirma primė *czecus*, kuriu atsiginimas prasidėjo wieszpataujant Ju zui II. Atgyjimas ejo pamaziu, iki 1830 m. netapė užweta „*Mocziute czeka*“ porapestingamą Palackio. Dirbo dėl Mocziutės ir sa jos pagalba Jungman, Palucky, Pressl, Czelukowski, Szalacki, Sobotko, Kreicz, Tomko ir kiti. Mocziute isztawe ruzstus isz istorijos, kalbu mokslo, tiesu, poezijos, apie augimimą waiku ir tt. 1879 m. Mocziutė turejo 173.215 guldenu! ir zinoma su tiek piningu ji istengs daug weikalu nuweikti dėl sawo tėwynės. — „Morawiszka mocziute“, isteigta 1819 m., taipgi spausdina wisokius swarbius weikalus, labiausia benesniu czekiszku ruzstiniuku. 1879 m. mocziutė turej 560 spauriu su 7300 guldenu kasoje. „Mocziute žmoniu“, ikurta 1867 m., iszduoda žmonėms ruzstus dėl dwasiszko iszifaukystimo praszioku; toji draugyste iktuoladk daug naudinga kningu iszleide, kuriu daugelis atewa ir i Ameriką. — Prie to wiso czekai turi no sero sawo uniwersitetą, jie siunczia paslus i seimą Wennoje, jie turi teatrus, jie szwenziau tautiszkas szwentes ir tt. Žodziu sakant: czekai kelisi augsztyti per draugybę sawo tarpe ir per apszwaistą! — Serbu Lužijoje gimine per 800 metu wisap warganama skaito szjadic tik i 180.000 spauriu; dar ne per senai wisi sake ją mirsant. Atgyjimas prasidėjo no to lako, kada J. E. Smoller ėmė dirbti dėl sawo tautos. 1838 m. Budiszine tapė ikurta „jaunuomenės draugystė“: Wroclawe protestonai ir katalikai serbai ejo i draugę dėl gawinimo sawo gentės, ten iszdygo „serbiszka draugystė“. 1842 m. iszėjo „Jutruiczka“ Budiszine, o potam „lydzenskie Nowiny“. 1847 m. serbai isteigė „draugystę serbu motynos Dėl zmoniu tapė isteigta draugyste „Biesiada“. 1850 m. tapė užletas Budiszine kromas serbiszku kningu. 1873 m. Smolleris rupinasi dėl serbu motynos nupirkti namus. 1875 m. tapė isteigta serbiszka spaustuwė, 1880 m. Smolleris ikurė „paszalpos draugystę dėl serbiszku studentu“. Dėl slawiszkos dwasės budinimo Smolleris nesyka kelawo i užrubezi, 1867 m. jis buwo Maskwoje ant suwaziawimo slowėnu. Nors daugiau siai dėl atkėlimo serbu prasidėjo sawo darbsztumu Smolleris wienok ir czia darbas sekėsi ikuriant draugystes dėl apszwietim i ir dėl medeg. skos pagalbėjimo apszwiesniuju; polytikaudami 1849 m. serbai laimėjo sulyginimą serbiszkos kalbos su wokiszka suduose, mokslawietėse ir bažnyczioje. — Chorowatu atgimimas yra surisztas su wardu kn. J. J. Szrossmayerio, kuris, kilus maiztni Wingrijcjo 1848 m., likosi ant puses czororius Ferdinanda, už ką paskui buwo pakeltas i wyskupą. Sztr. isteigė Dijakowe seminariją, rengė wisoje Slawonijoje mokslawietes, szelpė dirbanczius dėl tėwynės, iszdawinėjo kningas dėl pietiniu slowėnu. Sugriuwus Metternicho sistėmai Austrijoje, Sztr. paszauktas i seimą Wiennoje 1859 m. reikalawo, kad Chorwatija, Dolmatija ir

Slawonija butu atskirtos no Wingrijos, bet tam neiwykus Sztr. prisidėjo isteigti Zagrebe Akadėmiją dėl pietiniu slowėnu, kuri tapė 1867 m. atwerta. 1874 m. Sztr. ikurė taipgi Zagrebe slawiszka uniwersitetą. Zinoma Szrossmayeris už sawo darbus laimėjo meilę wisu mylėtoju tėwynes. — O mės *lietučiai* kaip elgiamesi? Mės gana polytikaujame Petrapilėje n Tilžėje, turimejuk ir Muraszkas, kurie wisą žada neprietelums atiduoti, bet czia nėra pagalbos, jeigu tikai waina tarp Maskolijos ir Wokietijos kuomet mums atnesz naujas gyvenimo iszlygas. Mokslawiezziu mės nekur sawo ueturime, o jei kur ir užsideda tai pawydas ir apskelbimau jai duobę pakasa; o galima butu lengwai mokslawietę ikurti su pagalba amerikonu draugystės „Building Association“. Iteikia mums kniugyues ir susirinkimau del apszwietimo, bet tai wargu yra ueturiant tam tikru namu. Apie szelpimą eiuancziui mokslus pas mus nėra nei kalbos, juk ir tartinęsni lietwiai Amerikoje nesirupina sawo waikus leisti in augztesni mokslų, o daugybė užlaiko juos ir no žiamiansio. Mokintieje joko paromimo ir nždarbiawimo tarp sawuju neturi ir priwerti yra swetiniems tarnauti. Nemislyja dar nekės czion nei farmą isz draugės ikurti, tik kromas Szennan. oryje szaip-taip bene taps surengtus. Draugystės mūsu turi isz dalies tikybiszkus mierius, o ne tautiszkus. Bažnycziu tik mės wisur geidžiame, uors bažnycziu mus faantizuoja, dalina i skyrius, daug turta snėda, o waudos kokios ueduođa. Ar-gi musu kelai yra pawėdus i kelus, kokiais eina czekai, serbai ir chorwatui? Wisur žmones kelasi tiktai per apszwaistą ir medegiszka apsirupinimą. Taip Vogėzu kalnyuose tarp tamsiu ir nuskarusiu žmoniu, kad 1767 m. pateko kn. J. Oberlėnas, isteigė mokslawietę, sawo kasztu ją laikė per 30 metu. Jis isteigė ten aptieką. Iszgrindo per uolas kelą, iszwalydino dirwas no akmeniui, užweisė gerą weislegę gywuolu, bulwiu ir dobiu. Isteigė kromą. Ragino wisur medelus sodinti, iweisė taipgi cziepytus medzius, ikurė „bendrustę kaimiszkos ukės“. Jaunuomenę mokindino amata. Ikurė užezolytiuę kasą, isz kurios paskolę gawo tik tie, kurie sawo waikus leidė i mokslus. Itaisė ir kelaujančią kniugynę. Ir kad tas wyras mirė 1826 m., pasidiko wisa apigarda pasiturėjime, apszwiesta, ir lukestinga žinrėjo in ateitiuę. Reikia ir mums žmoniu kurie griebtuosi už buowo dėl grindimo kelo letuwyste! — Potam S. Maczinskas perskaitė „Kieomo mokslinyczioje“ Antanė isz Bugnu. Ant galo wēl Szlupus kalbėjo apie R. Patkuli. Patkulo užduote buwo suardyti szwediszka galybę, kuri 1625 m. igyjo ir Widziamę. Czion isz pradzius szwedai rupinosi apie apszwaistą žmoniu, ikurė gimnazijas Rygoje, Pernawoje, o 1632 m. tapė užtwirtintas uniwersitetas Tarbatoje. Bet Karolo XI kasa buwo per wainas isztuszinta, ir jis no ponijos atiminėjo tartus; tą patijis padarė ir su ponija Widziamėje, kuri be reikalo buwo nusiuntusi i Stokholmą Patkuli ir Budbergą dėl gynimo sawo reikalu. 1692 m. ponija Widziamės suwaziawusi surazė asztroką ruzstą karalui, apskusdama ir generalgubernatoriui Hastfer, už ką buwo patriukti ant atsakymo keturi Widziamės wrai, tarp ta ir Patkulis. Patkulis ant sūdo i Stokholmą kelawo tik tada, kada jam buwo dnota 1691 m. pralaidos gromata. Myrion prasudytis jis tyka pabėgo i Szwecariją; gywėdęs Prancuzijoje jis istojo i kariuomenę Saksijos, o potam perėjo i tarnystę caro Petro. Tuomi tai tarpu jam pasisekė priesz Szwediją sutaisyti sądora tarp Saksijos, Rusijos ir Danjos. Bet Karolis XII sumuszęs darus, traukė priesz maskolus, kurius 1700 m. apweikė pus Narwą, kuomet Petras su Augustu, lenku karalumi, susitikę Birsiuose darė sutarmę. Weikini Widziamė atiteko szwedams. Patkulis ir Fleminging gryžo i Warszawą, idant buti po ranka Augustui. Karolis XII sumuszęs Augusto waiskus pus Kliszową ir Pultuską pakelė ant Lenkijos s sto St. Leszczynski 1704 m. ir per Szlėziją traukė in Saksiją, kur Augustas buwo prispirtas taikos derybus darcyti Altransztaėde 1706 m. Tarp kitu iszlygu buwo ir ta, kad jis turi iszduoti suiminius ir perbėgulus, prie kuriu buwo priskaitytas ir Patkulis. Weltno caras Petras reik dawo ji kaipo sawo pasiuntiniu atgal. Szwedai ji isz Saksijos iszgabeno, ir arti klosztoriaus Kazimierz, 8 mylės no Poznanės mesto, Patkulis buwo statytas i kariszka sudą: myriopi pasmerktas jis tapė prie rato prisuktas 1707 m. Nors Patkuliui nesisekė iszkowoti walnybę dėl Lietuv-Latwijos, nės Widziamė no 1710 m. pateko maskolams, wienok Sziaurinė Waina, kuri užsibaigė 1721 m. Nysztaėdo sądora, suardė galybę Szwedijos.

MAX REESE yra wienintelu agentu geležinkeliniu tikietu i wakarus ir pietus, taipgi kwiwakorcziu, siuntimo pinguu ir tt. Pigiaus wisą atlieka negu kiti. Ateikite! 21 S. Main St. Shenandoah Pa.

Lietuwininkai! žiūrėkite, regėkite musu dideli baigiamąjan ispardavinį puikiausiu drapanu del wyrū ir waiku už mažesnę preky no kaip kasztuoja padarymas! Nepraleiskite progos, kui galite užzedviti 50 centu ant dorėlo. Paminkite wietā! **M. ROHRHEIMER**, drapanu ir skrybėlu kupezis, No 11 N. MAIN ST. Shenandoah Pa. Perde-tinis: W. A. Engel. Ateikite!

DOWYDAS FAUST,

No. 120 South JARDIN ST., Shenandoah Pa yra wyciausias ir seniausias agentas del ispirkimo no ug-nies ir del apsergejimo gwasezio; reprezentawoja geriausias ir didžiausias kompanijas. Lietuwininkai norėdami apsisergėti no gwasezio ir no ugnes ateikite pas mane, ir to jus nepasigailsite.

LIETUWISZKAS SALUNAS

Petro Bezgelos

Geriausias ALUS, CIGARAI, WYNAS ir LIKIERIAI.

Ateikite lietuwininkai pas lietuwininkai! W. COAL ST., cor. Jardin, SHENANDOAH.

JOKUBO MATULO

KRAUTUWE WYNO, LIKIERIU, CIGARU.

Taip-gi atų parduodu kegėmis.

Geriausias arėtkas gausi gallonais ir kwortomis NORTH MAIN STREET, SHENANDOAH PA

MOTIEJUS MARCINKEWYCZIA

ant JARDIN st., artymais Coal st.

Laikan szanciszka dirbtuwę ir siuwu ant orderio czebatas ir czewerykus kaip del dideli taip ir del waiku; priimu uezziotą apawą del suloj ymo. Pigiaus daran ne kaip wisi Szenandorio szaucziai. Ateikite pas mane, brolai lietuwininkai, o dziaugsitėsi ilgu dėwėdami mano darytą apawalp.

PAWASARIOP!

DIDELĖ KRAUTUWĖ PAWASARINIU DRAPANU, SZIŁKU ir graziu prancuziszku kartunu ir materiju naujausiose spaťwose, su pagrazinimais, sziaulinėms grincezių iszkłodėms ir klejonkėmis. Didžiausias pasirinkimas Mastiniu ir Pagrazinimo taworu. kokiū tik norint, ant wisos anglakasyklinės apigardos.

P. J. Monaghan,

28 S. Main St. SHENANDOAH PA.

Dr. J. W. McCauley

DAKTARAS & CHIRURGAS,

ant EAST OAK ST., SHENANDOAH Pa arti Operos Namu; buwėsis d-ro Shadle office

Joseph S. Whitehouse

ADWOKATAS

RAISO NAMUOSE, E. Centre St. Shenandoah

K. RAULYNATIS IR S. ZDANAWYCZIA

užsidėjome kraucziszka kromą, ir padarome wisokias drapanas kuo geriausiai. Brolai lietuwininkai isz aplinkės užeikite paziūrėti; turime wisokiū gatunkų materiju iszsiriukimo no \$ 9 iki \$ 30. Darbas pirmos klasos! Raszant gromatą adresas: L. B. 507.

W. CENTRE ST. MAHANAY CITY, PA

L. GOLDIN,

parduodu gerus aptaisus su liemenymis, su skwernais ir palaidinius aptaisus. Liemuo gerai pritinka. Kelinės pu in galus plėtesnes. Geriausias aptaisus parsiduoda už 11 dorėlu, ką wertas yra \$ 20. Turiu geriausias skrėbėles ir placziais dugnais. Marszkiniai del wyrū, drapanos del waiku, skraistės geriausios wisume mēste; pokakliniai rakszejiai labai pigus. Ateikite, pirkkite, o linksmus ir sweiki ilgai mano drapanas dėwėsite. L. GOLDIN.

11 SOUTH MAIN ST. SHENANDOAH PA

KRAUCZISZKAS KROMAS

JONO MIEŁDAŽIO.

Daran uniformas ir kitokias drapanas wisokiom mados prekia (czienia) yra nuderinama; drapanos ant orderio Draugyseziū drapanas galima gauti wisokios mados. Wis aptaisus yra padaromas geriausiai.

6 E. CENTRE ST. SHENANDOAH PA

Thomas Slattery,

CZEBATU IR CZEWEYKU KROMAS

ir **PIGIAUSIAS MIESTE.**

Turiu naujo taworo ant \$ 5000 wertybės ir parduodu už tiek, kiek jis kasztuoja pabrūke. Del suloj ymo priimu pagal reikalą.

Namuose Beddels Brick, skersai paczto W. CENTRE STREET SHENANDOAH PA

Idant apsaugoti iszeiwins isz Rusijos ir Austrijos sugrazinimo kaipu bėdziū i nostus, isz kuriu iszpaukio Wokietijos wyresnybė isakė, kad iszeiwini, perėję per Rusijos ir Austrijos ruozėziū i Prusija, butu kratomi, ir tie kurie neturės gana piningu, turi būti grazinami atgal. Kon- Zeitung raszo: „Del apgawimo kratytoju nekuriu agentu Amerikos duoda iszeiwiams netikrus czekius ant Anglijos Wokiszko Banko Hamburge, liepdami juos parodyti ir rubeziū, o paskai sudraskyti. Wyresninkas Szlezvicko nurode ant tokios apgawystės ir isakė grazinti atgal per beziū iszeiwins turinziū tik tokius czekius, o neturintiū priskirtos sumos piningu. Bet pagal perstatyma Laidwina Kompanijos, kurios agentu yra **MAX SCHMIDT**, iszeiwiai perkanti laiwakortes no jo isz Hamburgo ar Sztetyno i New York, pagal nutarimā Wokiszku Departamentu Walsztijos, Naminiu reikalu ir Prekystės, gali periti rubeziū be t deszio perjieszkrojimo ir be apsirodymo, ir turi istatyti sumā piningu ar ne. Iszeiwiai už tai apgaw be jokio klūpato prkdami laiwakortes pas

MAX SCHMIDT, gerai žinomā Laidwiniu Kompanijū agentą. Adresas: **SCHMIDT'S STORE, SHENANDOAH PA.**